

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Платоспроможність підприємства – це його здатність у повному обсязі й у визначений термін розрахуватися за своїми зобов'язаннями за допомогою грошових ресурсів та інших активів та спроможність здійснювати безперервну фінансово-господарську діяльність. Але, на жаль, більша частина підприємств характеризується низькою платоспроможністю, основними причинами якої є помилкове визначення плану виробництва; втрата ефективних каналів збуту; неефективне використання трудових і матеріальних ресурсів; низька забезпеченість підприємства власними оборотними активами; інфляційні процеси; податкова політика.

Тому, для забезпечення високого рівня платоспроможності та ліквідності підприємства потрібно постійно здійснювати аналіз господарської діяльності, який полягає у вивченні балансу підприємства за активом та пасивом, оцінці фінансових результатів і напрямків використання прибутку, а також виконання таких завдань як забезпечення підприємства необхідною кількістю оборотних активів, виборі оптимальної структури капіталу та ефективних і раціональних напрямків його використання, розробка поточних і перспективних планів розвитку підприємства та здійснення контролю за їх виконанням, з врахуванням всіх можливих ризиків в сьогоденних ринкових умовах.

Важливість для підприємства підтримувати платоспроможний стан у будь-який момент часу для задоволення вимог кредиторів, інвесторів, державних контролюючих установ вимагає обґрунтування концептуальних засад управління платоспроможністю, що передбачає вирішення таких основних питань:

- визначення змісту та об'єкта забезпечення платоспроможності підприємства;
- формування мети й основних завдань управління платоспроможністю;
- обґрунтування функціональної сутності управління платоспроможністю;
- визначення вимог до здійснення управління платоспроможністю підприємством.

Розглянемо ці основні положення докладніше. Під забезпеченням платоспроможності підприємства пропонуємо розуміти систематичні заходи організаційного характеру, націлені на ефективне управління платоспроможністю підприємства, оперативне виявлення ознак неспроможності здійснення обов'язкових платежів у встановлений термін та створення передумов для своєчасного подолання цієї проблеми.

Об'єктом забезпечення платоспроможного стану підприємства виступає виробнича та фінансово-економічна діяльність, у результаті здійснення якої виникають договірні відносини між суб'єктами господарювання, працівниками підприємства, державою та іншими кредиторами, пов'язані з виконанням прийнятих договірних зобов'язань щодо сплати коштів за отриману продукцію, товари, роботи, послуги; щодо виплати заробітної плати, щодо сплати податків та інших платежів.

Несвоєчасне виконання договірних зобов'язань підприємством призводить до недовіри з боку ділових партнерів, до складнощів у майбутньому, пов'язаних із необхідністю завойовувати репутацію надійного ділового партнера. Невиконання зобов'язань може привести до порушення справи про банкрутство підприємства.

Реалізація поставленої мети управління платоспроможністю здійснюється на основі вирішення ряду задач, основними з яких є такі:

– забезпечення ліквідності активів підприємства: у процесі вирішення цієї задачі необхідно здійснити насамперед аналіз оборотних активів підприємства з метою виділення тієї їх частки, яку буде важко реалізувати в економічних умовах, що склалися на період аналізу;

– забезпечення ефективного використання капіталу підприємства: реалізація цієї задачі передбачає дослідження довгострокової платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства з позиції аналізу структури його капіталу;

– управління дебіторською заборгованістю підприємства: для вирішення цієї задачі ставиться завдання зменшити розмір заборгованості дебіторів перед підприємством і тим самим підвищити рівень ліквідності поточних активів;

– управління кредиторською заборгованістю підприємства: вирішення цієї задачі управління платоспроможністю передбачає скорочення наявної й простроченої заборгованості, незважаючи на те, то кредиторська заборгованість вважається додатковим джерелом грошових ресурсів для підприємства;

– застосування ефективних форм розрахунків: вирішення задачі зводиться до вибору найбільш прийнятних форм розрахунків з позиції економії витрат на оплату банківських послуг щодо переказу коштів, з позиції страхування (мінімізації ризиків) від несплати за поставлену продукцію з урахуванням того факту, що реалізація договірних домовленостей із діловим партнером відбувається вперше, з позиції найскорішого отримання (або переведення) коштів.

Управління платоспроможністю підприємства за окремими видами є необхідним етапом у досягненні головної мети діяльності підприємства – зростання його ринкової вартості.

Основними вимогами (принципами) управління платоспроможністю підприємства визначено системний підхід, прибутковість, ліквідність, стійкість, оптимальність й ефективність. Зміст кожного з виділених принципів наведено нижче:

- системний підхід передбачає урахування всіх видів ресурсів, що використовуються на підприємстві, усіх напрямів і видів діяльності, за якими передбачається здійснення платежів або отримання коштів;
- принцип прибутковості визначає отримання позитивного фінансового результату від здійснення діяльності, який є свідченням правильності обраної стратегічної поведінки й джерелом покриття зобов'язань;
- принцип ліквідності використовується для забезпечення резерву ресурсів (оборотних активів) у випадку необхідності дострокового погашення зобов'язань;
- принцип стійкості визначає досягнення платоспроможного стану підприємством у довгостроковому періоді, що досягається дотриманням оптимальних співвідношень між власним і залученим капіталом;
- принцип оптимальності передбачає використання сучасних методів аналізу, планування, організації та контролю при забезпеченні платоспроможності підприємства;
- принцип ефективності полягає в повній реалізації запланованих завдань і функцій управління для досягнення основної мети, тобто здатності підприємства своєчасно в повному обсязі виконувати платіжні вимоги кредиторів.

Здійснення аналізу платоспроможності ґрунтується на використанні системи показників, перелік яких залежить від методичного підходу до визначення їх рівня.

Вирізняються два підходи щодо визначення платоспроможності підприємства: статичний та динамічний. За статичним підходом, для діагностики платоспроможності підприємства використовується як кількісна, так і якісна оцінка.

Проводячи якісну оцінку платоспроможності підприємства використовують метод групування балансових даних, що передбачає проведення оцінки стану платоспроможності на основі розробки «балансу ліквідності». Ліквідність балансу підприємства визначається як ступінь покриття зобов'язань підприємства по активах, строк перетворення яких у грошову форму відповідає строку погашення цих зобов'язань. Аналіз ліквідності балансу проводиться шляхом порівняння активів, розташованих в порядку зниження їх ліквідності, із зобов'язаннями по пасиву, по зростанню строків їх погашення.

До системи фінансових коефіцієнтів, які дозволяють зіставити вартість поточних активів із сумою поточних зобов'язань належать: коефіцієнт абсолютної платоспроможності, коефіцієнт проміжної платоспроможності, коефіцієнт загальної платоспроможності та коефіцієнт забезпеченості власними коштами.

Запропоновані концептуальні засади управління платоспроможністю підприємства можуть стати основою для розробки й реалізації заходів щодо підвищення ефективності управління його платоспроможним станом у короткостроковому й довгостроковому періодах.